

MỘT SỐ GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG ĐẤU TRANH PHÒNG, CHỐNG BUÔN LẬU QUA BIÊN GIỚI

NGUYỄN HẢI OANH*

1. Vài nét về tình hình buôn lậu qua biên giới thời gian qua.

Thời gian qua, trước tình hình buôn lậu, vận chuyển trái phép hàng hoá qua biên giới diễn biến hết sức phức tạp và có chiều hướng gia tăng, ngày 11-2-2009, Ban Chỉ đạo 127 TW (Ban chỉ đạo chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại Trung ương) đã có Công văn số 03/BCĐ-QLTT chỉ đạo các bộ, ngành thành viên từ trung ương đến địa phương trong cả nước căn cứ vào chức năng, nhiệm vụ được giao tăng cường các biện pháp quản lý, đấu tranh, ngăn chặn có hiệu quả các hoạt động buôn lậu, gian lận thương mại nhằm bảo vệ sản xuất trong nước và quyền lợi người tiêu dùng. Ngày 08-9-2009, Bộ Tư lệnh Bộ đội biên phòng ra Chỉ thị số 1591/CT-BTL về “Tăng cường đấu tranh chống buôn lậu và vận chuyển trái phép hàng hoá qua biên giới”.

Theo số liệu thống kê, chỉ tính riêng 10 tháng đầu năm 2009, các lực lượng chức năng đã kiểm tra, xử lý 144.993 vụ vi phạm pháp luật, tổng số thu là 1.995 tỉ đồng, tăng 15% so với cùng kỳ; trong đó, xử phạt hành chính 488 tỉ đồng, truy thu thuế 773 tỉ đồng, tịch thu hàng vi phạm trị giá 734 tỉ đồng. Kết quả kiểm tra thực tế cũng như tổng kết của các lực lượng hải quan, biên phòng, công an, quản lý thị trường cho thấy tình hình buôn lậu, hàng giả, gian lận thương mại có chiều hướng gia tăng tại các tỉnh biên giới phía Bắc, miền Trung và tuyến biên giới Tây Nam. Buôn lậu trên tuyến biên giới phía Bắc tập

trung ở khu vực cửa khẩu, hai bên cánh gà, đường tiểu ngạch, đường mòn, hàng nhập lậu chủ yếu là hàng tiêu dùng: vải, quần áo may sẵn, gia súc, gia cầm, tiền giả... Trên tuyến biển Đông Bắc, miền Trung và Tây Nam, hàng hóa nhập lậu phần lớn là hàng điện tử đã qua sử dụng, hàng may mặc; hàng xuất lậu từ Việt Nam chủ yếu là dầu diezen, quặng, động vật hoang dã...

Phương thức, thủ đoạn của các đối tượng buôn lậu ngày càng tinh vi (sử dụng máy thông tin liên lạc để theo dõi lực lượng chức năng và điều hành buôn lậu). Trên các tuyến biên giới trên bộ, chủ “đầu nậu” thường không trực tiếp tham gia buôn lậu mà điều hành qua cai thầu; sử dụng người thân đứng ra thu gom hàng lậu, chia nhỏ, xé lẻ hàng hóa vận chuyển qua biên giới, phân tán hàng lậu trong nhà dân sát khu vực biên giới nhằm che mắt các lực lượng chức năng. Đồng thời, lợi dụng dân trí thấp và đời sống khó khăn của nhân dân, đối tượng “đầu nậu” thường khoán gọn việc vận chuyển hàng cho người làm thuê, gán trách nhiệm của họ bằng cách đặt cọc số tiền tương ứng với trị giá số hàng vận chuyển, khiến những người này khi bị phát hiện đều chống trả lại lực lượng quản lý rất quyết liệt. Trong xuất nhập khẩu, các đối tượng luôn tìm cách gian lận trong khai báo hàng hóa (khai báo sai mã hàng, mã số, số lượng, chủng loại), quay vòng hồ sơ xuất, nhập khẩu, móc nối với một số đối tượng thoái hóa, biến chất trong

* Tổng Cục Hải quan.

các cơ quan chức năng để hợp thức hóa giấy tờ, xuất khống hàng hóa sau đó làm thủ tục hoàn thuế VAT... Đặc biệt, ngoài hành vi lợi dụng chính sách quà tặng để nhập tân dược trái quy định và các loại hàng hóa có giá trị cao như ngoại tệ, vàng, kim loại quý, máy ảnh kỹ thuật số, máy quay phim...; các đối tượng còn tận dụng chính sách ưu đãi đối với cơ quan ngoại giao, chuyên gia nước ngoài, phương tiện hoạt động trong khu kinh tế cửa khẩu để gian lận sử dụng ô tô mang tên nước ngoài; lợi dụng phương thức chuyển khẩu, tạm nhập, tái xuất, nhập khẩu vào các khu kinh tế mở, khu chế xuất để hạ thấp giá. Đối với một số mặt hàng có thuế nhập khẩu cao: rượu, thuốc lá, vải ngoại, hàng điện tử, điện lạnh, máy nổ và hàng tiêu dùng... có hiện tượng hình thành các đường dây buôn lậu được phân chia công đoạn từ nhập lậu, vận chuyển đến tiêu thụ. Tại Khu kinh tế Thương mại - Công nghiệp Mộc Bài (Tây Ninh) còn xảy ra tình trạng một số doanh nghiệp hoạt động gian lận bằng cách khai thấp giá trị với hải quan, nhập hàng vào khu miễn thuế niêm yết giá bán thấp, sau đó thông đồng với "đầu nậu" tổ chức thuê người mua gom hàng theo tiêu chuẩn miễn thuế của cư dân biên giới, người du lịch để vận chuyển về TP. Hồ Chí Minh tiêu thụ. Tại Khu kinh tế thương mại đặc biệt Lao Bảo (Quảng Trị), nhiều mặt hàng được nhập khẩu vào Việt Nam rồi lợi dụng cơ chế xin giấy chứng nhận xuất xứ Việt Nam để xuất khẩu ra nước ngoài làm ảnh hưởng đến hàng hoá Việt Nam xuất khẩu như mật ong, may mặc, giày dép... Trên biển, các tàu lớn vận chuyển hàng hóa khi về vùng biển giáp ranh giữa quốc tế và Việt Nam sẽ liên lạc với các tàu nhỏ để cập mạn, lấy hàng...

Bên cạnh đó, tình hình buôn bán, vận chuyển trái phép chất ma tuý qua biên giới cũng diễn ra rất phức tạp trên các tuyến và địa bàn trọng điểm. Tại các tuyến đường bộ Sơn La, Điện Biên, Long An, An Giang, Kiên Giang, Cao Bằng, khu vực thị xã

Móng Cái - Quảng Ninh, Nghệ An, Hà Tĩnh, mặt hàng chủ yếu vẫn là heroin, ma tuý tổng hợp và cần sa. Các đối tượng chủ mưu, cầm đầu thường hoạt động giấu mặt tìm nguồn hàng, cung cấp tài chính và thuê người vận chuyển trái phép qua biên giới, còn đối tượng vận chuyển dùng mọi thủ đoạn hết sức liều lĩnh chuyển ma tuý với số lượng lớn qua lại hai bên biên giới Việt Nam - Trung Quốc và Việt Nam - Lào...

Nguyên nhân của tình trạng trên chủ yếu là do công tác quản lý kinh tế cửa khẩu, phòng chống buôn lậu, gian lận thương mại ở nhiều địa phương còn hạn chế, khả năng đấu tranh của các lực lượng chức năng với các đường dây tổ chức buôn lậu, gian lận quy mô lớn, xuyên quốc gia còn chưa cao. Các cơ quan tham mưu chưa đề xuất được giải pháp xử lý một cách bài bản, mang tính chiến lược. Sự phối hợp giữa các ngành chức năng, giữa trung ương với địa phương, giữa các địa phương với nhau theo tuyến, cụm còn chồng chéo, hạn chế trong công tác nghiệp vụ, thông tin, trang thiết bị, biên chế, kinh phí phục vụ công tác. Mặt khác, cơ chế, chính sách cho các khu thương mại cửa khẩu còn bộc lộ một số bất cập, nhất là việc quản lý hàng hoá ra vào khu thương mại, bố trí lực lượng kiểm tra, kiểm soát chưa khoa học, để các đối tượng buôn lậu lợi dụng. Hiện nay, các nước trong khu vực đều có cơ chế điều chỉnh chính sách mậu dịch biên giới, tích cực bảo hộ thị trường trong nước, áp dụng chính sách hỗ trợ tài chính để hỗ trợ phát triển mậu dịch biên giới và nâng cao năng lực cho các doanh nghiệp, nâng mức miễn thuế nhập khẩu đối với hàng hoá trao đổi của cư dân biên giới. Tuy nhiên, việc siết chặt quản lý biên giới bằng cách quản lý chặt các đường mòn, lối mở thông thương giữa hai bên, ngăn chặn việc mang vắc hàng Việt Nam qua biên giới nhưng lại tìm cách đưa hàng từ nước ngoài vào Việt Nam để tiêu thụ sẽ gây tác hại cho sản xuất và thị trường hàng hoá Việt Nam...

Trước thực trạng trên, nhằm đấu tranh ngăn chặn có hiệu quả tội phạm buôn lậu, tạo môi trường lành mạnh cho thông thương và phát triển kinh tế- xã hội, giữ vững chủ quyền an ninh biên giới, Bộ Tư lệnh Bộ đội Biên phòng và Cục Quản lý thị trường đã tiến hành kí kết Quy chế phối hợp giữa hai lực lượng trong công tác chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại. Theo đó, trong trường hợp cần thiết và có yêu cầu bằng văn bản của người có thẩm quyền mỗi bên, bên được yêu cầu có trách nhiệm cung cấp cho bên kia các tài liệu nghiệp vụ, hồ sơ vụ việc có liên quan đến nghiệp vụ chuyên môn để đấu tranh phòng, chống buôn lậu, gian lận thương mại và vận chuyển trái phép hàng hoá cũng như việc buôn bán, vận chuyển, kinh doanh hàng nhập lậu ở khu vực biên giới. Kết quả kiểm tra, xử lý phải được thông báo bằng văn bản cho bên cung cấp tài liệu nghiệp vụ, hồ sơ vụ việc. Mỗi bên có trách nhiệm giữ bí mật tài liệu nghiệp vụ, hồ sơ vụ việc đã được cung cấp theo quy định về công tác bảo mật tài liệu của từng lực lượng. Khi phát sinh những vấn đề mới trong công tác đấu tranh phòng, chống buôn lậu, gian lận thương mại, vận chuyển trái phép hàng hoá qua biên giới; buôn bán, vận chuyển, kinh doanh hàng nhập lậu ở khu vực biên giới, hai bên có trách nhiệm phối hợp tham mưu cho Bộ Công Thương, Bộ Quốc phòng đề xuất với Chính phủ ban hành hoặc sửa đổi, bổ sung cơ chế, chính sách, văn bản quy phạm pháp luật để bảo đảm các biện pháp quản lý kịp thời, đáp ứng yêu cầu phát triển và hội nhập.

Ngành Hải quan cũng hợp tác hiệu quả với các ngành chức năng khác, triển khai Đề án nâng cấp hệ thống quản lý rủi ro áp dụng trong lĩnh vực nghiệp vụ Hải quan giai đoạn 2007 - 2010; phân cấp cho các cục hải quan tỉnh, thành phố và chi cục hải quan cửa khẩu chủ động thực hiện và chịu trách nhiệm về công tác quản lý rủi ro trên địa bàn quản lý của mình; hoàn thiện dự

thảo 6 Thông tư liên tịch về cơ chế trao đổi, cung cấp thông tin giữa Bộ Tài chính và các bộ, ngành, Ngân hàng Nhà nước; tập trung thu thập thông tin về một số chuyên đề chống gian lận thương mại qua giá tính thuế và mã HS, nhằm tạo sản phẩm phục vụ công tác quản lý rủi ro, kiểm tra sau thông quan và kiểm soát chống buôn lậu.

Đồng thời, lực lượng điều tra chống buôn lậu tiếp tục mở rộng mối quan hệ với cộng đồng doanh nghiệp, qua đó thu thập thông tin phục vụ cho công tác đấu tranh chống buôn lậu, gian lận thương mại và đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật hải quan, giúp các doanh nghiệp hiểu đây là mối quan hệ đã được chuyển từ “cơ quan quản lý nhà nước và đối tượng quản lý” sang “hợp tác, chia sẻ phục vụ lợi ích trong hoạt động quản lý nhà nước và hiệu quả kinh doanh”...

2. Một số giải pháp nhằm tăng cường đấu tranh phòng, chống buôn lậu qua biên giới.

Để đẩy mạnh việc phát triển kinh tế - xã hội, nâng cao hiệu quả công tác đấu tranh phòng, chống buôn lậu qua biên giới, các cơ quan chức năng trung ương và địa phương cần triển khai đồng bộ một số vấn đề sau:

Một là, Bộ Công an, Bộ Quốc phòng và Ban Chỉ đạo 127 TW phối hợp với các bộ, ngành chức năng và UBND các địa phương quan tâm chỉ đạo, coi công tác chống buôn lậu, sản xuất buôn bán hàng giả và gian lận thương mại... là nhiệm vụ trọng tâm; chú trọng công tác kiểm tra, kiểm soát và đôn đốc việc thực hiện các biện pháp để ngăn chặn kịp thời hành vi buôn lậu, sản xuất, buôn bán hàng giả và gian lận thương mại. Qua đó phát hiện các vấn đề khó khăn, vướng mắc, những bất hợp lý và có biện pháp xử lý thích hợp đối với từng địa bàn.

Trang bị các phương tiện kiểm định nhanh chất lượng hàng hóa để lực lượng chức năng chống buôn lậu có thể áp dụng các biện pháp phi thuế quan (hàng rào kỹ

thuật) trong việc kiểm soát hàng nhập khẩu. Hỗ trợ nguồn kinh phí cho các lực lượng chức năng trong công tác điều tra, mua tin, giám định sản phẩm cũng như đấu tranh chống buôn lậu, hàng giả; hiện đại hóa công tác thu thập số liệu báo cáo và xử lý thông tin nghiệp vụ; xây dựng hệ thống cơ sở dữ liệu và tin học hóa công tác kiểm tra- kiểm soát. Xây dựng cơ chế quản lý chặt chẽ đối với xe mang biển số ngoại giao, biển số liên doanh, nước ngoài lưu thông tại Việt Nam.

Hai là, Ban Chỉ đạo 127 TW cần nhanh chóng triển khai xây dựng dự thảo “Chương trình hành động quốc gia chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại từ nay đến 2015, tầm nhìn đến 2020” với các cơ chế, chính sách mới, nhất quán và hợp lý nhằm tránh chồng chéo, nâng cao năng lực thực thi cũng như tạo sự phối hợp đồng bộ giữa các lực lượng chức năng để kiến trình Chính phủ xem xét.

Song song với chương trình này, cần sửa đổi nhất quán các cơ chế đang có vướng mắc liên quan đến những thị trường, mặt hàng “nóng” hiện nay như rượu, bia, thuốc lá, chế độ mua bán miễn thuế của cư dân biên giới và khách du lịch... Các bộ, ngành hữu quan cần tiếp tục rà soát cơ chế, chính sách và quy định của pháp luật theo hướng quản lý thông thoáng nhưng vẫn đảm bảo sự kiểm soát chặt chẽ của Nhà nước. Trước mắt, cần sửa đổi Thông tư liên tịch số 12/2007/TTLT-BTC- BTM-BCA ngày 28-02-2007 của liên bộ Tài chính - Thương mại - Công an quy định về chế độ hóa đơn chứng từ đối với hàng hóa nhập khẩu lưu thông trên thị trường, phù hợp với yêu cầu phát triển sản xuất, lưu thông hàng hóa và có căn cứ pháp lý để xử lý các hành vi vi phạm; xây dựng Thông tư liên tịch hướng dẫn thực hiện Nghị định số 43/2009/NĐ-CP ngày 07-5-2009 của Chính phủ và các thông tư của các bộ đang chuẩn bị ban hành hướng dẫn việc quản lý hàng hoá nhập khẩu lưu thông trên thị trường.

Ba là, đối với lực lượng bộ đội biên phòng - một trong những lực lượng chủ chốt chống buôn lậu qua biên giới, cấp uỷ, chỉ huy các đơn vị cần tiếp tục quán triệt sâu sắc, thực hiện nghiêm Chỉ thị của Thủ tướng Chính phủ, Ban chỉ đạo 127 TW, Ban chỉ đạo 138 Bộ Quốc phòng về tăng cường công tác đấu tranh phòng, chống các loại tội phạm, tạo sự chuyển biến sâu sắc, toàn diện, nâng cao hiệu quả đấu tranh chống tội phạm nói chung và tội phạm buôn lậu, vận chuyển trái phép hàng hoá qua biên giới nói riêng. Phát huy vai trò cấp uỷ, chính quyền địa phương, già làng, trưởng bản, người có uy tín tham gia đấu tranh chống tội phạm; chủ động tham mưu cho địa phương lồng ghép các chương trình phát triển kinh tế- xã hội nhằm xoá đói giảm nghèo, tạo công ăn việc làm, ổn định đời sống nhân dân.

Các tỉnh, thành biên phòng và Hải đoàn cần tăng cường lực lượng, phương tiện tuần tra, kiểm soát biên giới, đặc biệt là các địa bàn trọng điểm; tập trung đấu tranh với các hoạt động xuất lậu khoáng sản, gỗ quý hiếm; các mặt hàng nhập lậu có thuế suất cao như: điện tử, điện gia dụng; các mặt hàng không đủ tiêu chuẩn vệ sinh an toàn thực phẩm... Các đồn, trạm biên phòng chủ động phối hợp với các ngành chức năng, chính quyền địa phương và lực lượng bảo vệ biên giới nước láng giềng trao đổi thông tin, chia sẻ kinh nghiệm phối hợp điều tra xác minh, bắt giữ, chuyển giao tội phạm, kiên quyết không để hình thành các điểm nóng ở khu vực biên giới.

Bốn là, đối với lực lượng hải quan, cần nâng cao nhận thức, trách nhiệm của cán bộ, công chức trong ngành đối với công tác đấu tranh phòng, chống buôn lậu trong tình hình mới. Xây dựng quy chế về xử lý trách nhiệm đối với những cá nhân, đơn vị thiếu ý thức quan tâm tới nhiệm vụ phòng, chống buôn lậu, triển khai đấu tranh chống buôn lậu không hiệu quả. Coi việc xử lý

quyết liệt, nghiêm khắc theo quy chế trách nhiệm là biện pháp quan trọng, có tính đột phá. Thường xuyên kiểm tra, thanh tra việc chấp hành chức trách nhiệm vụ, kỉ luật, kỉ cương hành chính của cán bộ, công chức nhằm ngăn ngừa các hiện tượng tiêu cực. Tổ chức sắp xếp lại lực lượng kiểm soát hải quan theo hướng chuyên sâu, xây dựng được đội ngũ nòng cốt gồm những cán bộ, công chức giỏi chuyên môn nghiệp vụ, có bản lĩnh chính trị vững vàng, có phẩm chất đạo đức tốt, có tinh thần trách nhiệm và gắn bó với công tác kiểm soát chống buôn lậu.

Tăng cường nghiên cứu, thực hiện thống nhất pháp luật về hải quan; nâng cao hiệu quả áp dụng phương pháp quản lý rủi ro với trọng tâm là hiện đại hóa hệ thống công nghệ thông tin và đẩy mạnh thu thập thông tin nghiệp vụ phục vụ cho công tác quản lý điều hành và hoạt động kiểm tra, kiểm soát, thông quan hàng hóa. Hạn chế tối đa các sai sót trong quá trình triển khai áp dụng pháp luật, giảm thiểu các sơ hở trong quy trình thông quan, bảo đảm ngăn ngừa và phát hiện kịp thời các trường hợp doanh nghiệp lợi dụng sự thông thoáng của thủ tục hải quan để buôn lậu, trốn thuế.

Làm tốt công tác tham mưu cho cấp ủy, chính quyền địa phương, tuyên truyền, vận động quần chúng nhân dân và các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp trên địa bàn không tham gia buôn lậu hoặc tiếp tay cho buôn lậu, vận chuyển trái phép hàng hóa qua biên giới. Tập trung xây dựng sự gắn bó mật thiết giữa lực lượng kiểm soát hải quan với nhân dân khu vực biên giới, trên cơ sở đó thiết lập mạng lưới cơ sở bí mật và mở rộng đối tượng cộng tác viên làm nhiệm vụ báo tin, giúp đỡ cơ quan hải quan đấu tranh chống buôn lậu.

Chỉ đạo nghiệp vụ, tăng cường công tác điều tra nghiên cứu tình hình địa bàn, đặc biệt là các địa bàn trọng điểm, điểm nóng về buôn lậu; tập trung theo dõi diễn biến hoạt động thương mại tại địa bàn, kịp thời

phát hiện các dấu hiệu hoạt động buôn lậu, vận chuyển trái phép hàng hóa qua biên giới và tổ chức đấu tranh có hiệu quả.

Đẩy mạnh đồng bộ các hình thức kiểm soát đấu tranh chống buôn lậu; trong đó, chú ý bố trí đủ lực lượng tại các khu vực trọng điểm, thường xuyên tiến hành tuần tra kiểm soát, chú trọng tổ chức đấu tranh chuyên án, tích cực áp dụng các biện pháp trình sát bí mật để khám phá, bắt giữ những vụ buôn lậu lớn và đánh trúng đường dây, ổ nhóm buôn lậu.

Tăng cường phối hợp với các cơ quan chức năng (bộ đội biên phòng, công an, quản lý thị trường...) trong hoạt động tuần tra, kiểm soát các đường mòn, lối tắt dọc biên giới, hai bên cánh gà cửa khẩu trong địa bàn hoạt động hải quan, trao đổi thông tin, hiệp đồng bắt giữ và điều tra xử lý các vụ buôn lậu phức tạp, đối tượng buôn lậu chuyên nghiệp nguy hiểm, hoạt động có tổ chức, thủ đoạn tinh vi. Chủ động xây dựng và triển khai thực hiện các kế hoạch hành động chung, cụ thể và chi tiết hóa những nội dung của các bản quy chế phối hợp đã được kí kết. Đồng thời, tích cực tham gia thực hiện các hoạt động điều tra xác minh; cung cấp lực lượng, phương tiện hỗ trợ việc khám phá, bắt giữ hàng hóa, đối tượng buôn lậu khi có yêu cầu từ các cơ quan chức năng khác trên địa bàn.

Đặc biệt, Cục điều tra chống buôn lậu của hải quan cần chỉ đạo các đội, Hải đội chống buôn lậu tăng cường bám nắm tình hình địa bàn trọng điểm về buôn lậu như Quảng Ninh, Hải Phòng, Lạng Sơn, Lào Cai, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, Quảng Trị, Đà Nẵng, TP Hồ Chí Minh, Bà Rịa - Vũng Tàu, Tây Ninh, An Giang, Long An, Kiên Giang và tuyến biển Tây Nam... Qua đó, kịp thời phát hiện và tổ chức đấu tranh có hiệu quả đối với các hành vi vi phạm pháp luật hải quan trên các tuyến biên giới đường bộ, đường biển và đường hàng không... □